

4. Ungar M. Resilience across Cultures. În *The British Journal of Social Work*, Volume 38, Issue 2, February 2008, Pages 218–235
5. <https://aliantacf.md/>

**PEDAGOGICAL FACTORS AND CONDITIONS FOR LEARNING CHILDREN'S
RIGHTS IN PRIMARY SCHOOL**
**FACTORI ȘI CONDIȚII PEDAGOGICE DE ÎNVĂȚARE A DREPTURILOR COPILULUI
ÎN SCOALA PRIMARĂ**

Tatiana DUBINEANSCHI,
doctor în pedagogie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 373.3.016:341.231.14-053.2

Summary: This article summarizes some ideas regarding the pedagogical requirements and conditions for the teaching process in order to learn the rights of the child by students at the primary school level.

Rezumat: În acest articol sunt sintetizate unele prevederi cu referire la cerințele și condițiile pedagogice de realizare a procesului didactice în vederea învățării drepturilor copilului de către elevii claselor primare.

Key words: learning, primary school, children's rights, pedagogical conditions.

Cuvinte-cheie: învățare, clasele primare, drepturile copilului, condiții pedagogice.

Învățarea este un proces care are ca finalitate o schimbare în cunoaștere și comportament. Acest proces este unul interactiv și intraactiv, depinde de elev, de caracteristicile și condițiile sale interne, dar și de alți factori externi: cadru didactic, părinți, conținuturi cognitive, situații și context psihosocial etc. Obținerea unor performanțe înalte de învățare depinde, în mare măsură, de coincidența optimă a acestor factori. Cu toate acestea, eficiența învățării școlare depinde, în primul rând, de personalitatea celor doi actori care interacționează, cadrul didactic și elevul, și de microclimatului fizic și psihosocial (familiar și școlar) în care se desfășoară.

Elevul din clasele primare învață în familie, în grupurile de semeni/prieteni, la școală. Învățarea școlară este foarte importantă deoarece are un caracter sistematic, este dirijată și monitorizată de persoane specializate, se face conform unor finalități binedeterminate.

Învățarea drepturilor copilului de către elevi nu trebuie să fie realizată doar la nivel declarativ, aceștia trebuie să le poată aprecia și valorifica în diverse contexte. La nivel de proces didactic, se recomandă abordarea învățării drepturilor copilului pe trei dimensiuni:

Familiarizare cu drepturile copilului /învățarea despre drepturile copilului („a învăța despre...”). Pentru ca drepturile copilului să fie respectate în situații concrete, este necesar ca elevii să le cunoască și să înțeleagă care sunt aceste drepturi și ce semnifică ele. Pentru un astfel de proces în care cunoașterea și înțelegerea sunt esențiale, este importantă *abordarea inductivă*, bine planificată și condusă de cadrul didactic [3, 4]. Învățarea inductivă este o învățare prin descoperire, este un proces în care elevul descoperă reguli, asimilează principii și cunoștințe prin perceperea, observarea, analiza exemplurilor concrete. Valorificarea exemplurilor concrete în procesul de învățare a drepturilor copilului trebuie să se bazeze pe următoarele prevederi:

Alegerea atentă a unuia sau a mai multor exemple; stabilirea celui mai bun context sau metodă pentru a prezenta exemplul/ exemplele elevilor, în vederea asigurării înțelegerii de către elevi a conceptelor, ideilor de bază, reflectate în cazurile concrete.

Stabilirea unor etape clare de discuție și reflecție, prin care elevii vor înțelege și vor ajunge să cunoască aspecte generale și conceptele de bază pe care exemplul le-a pus în evidență.

Crearea unor situații adecvate pentru ca elevii să aplice noile cunoștințe în context noi (transfer de cunoștințe) [1].

Învățare cu sprijin în cunoașterea drepturilor copilului/aplicarea drepturilor copilului („a învăța pentru...”). „Elevii sunt încurajați să-și folosească drepturile în clasă și în școală. Astfel sunt pregătiți pentru viitorul lor rol, de cetățeni informați și activi într-o comunitate democratică (participare și în clasă, și în viața adultă). A învăța în spiritul drepturilor copilului și al drepturilor omului („prin”) și a învăța cum să participe în cadrul unei comunități democratice („pentru”) reprezintă un angajament pentru întreaga comunitate școlară. Toți profesorii și directorii de școală trebuie să-și asume rolul care le revine, la fel și elevii și părinții lor” [1].

Integrarea drepturilor copilului în procesul de predare trebuie să constituie un principiu de organizare a mediului de învățare pentru transformarea și îmbogățirea acestuia.

Învățare în interesul drepturilor copilului/ experimentarea drepturilor copilului („a învăța prin...”). „Elevii experimentează drepturile copilului ca pe niște principii care reglementează clasa și comunitatea școlară și care astfel au impact direct asupra lor” [1]. În așa mod se contribuie la formarea atitudinilor, valorilor și abilităților. Elevii acționează pentru a face ca drepturile copilului să devină realitate.

Așadar, însușirea drepturilor copilului este un proces holistic și presupune învățarea despre, prin și pentru drepturi.

Procesul de învățare a drepturilor copilului este condiționat de mai mulți factori, printre care: *profilul elevilor, obiectivele de învățare, procesul de învățare*. Reieșind din specificul acestor factori, sunt formulate cerințe sau condiții față de procesul didactic, care favorizează eficiența acestuia:

Felul în care un cadru didactic pune în discuție drepturile copilului este modelat de caracteristicile, nivelul de informare, interesele și preocupările copiilor, stilurile de învățare, gradul de intercunoaștere etc.

Cadrul didactic trebuie să decidă ce tip de informații sunt necesare elevilor pentru a înțelege propriile drepturi în contextul realităților vieții lor, precum și ce abilități, și atitudini trebuie dezvoltate pentru a-i ajuta să pună în practică o adevărată cultură a drepturilor.

Într-un proces de învățare din domeniul educației pentru drepturi, pot fi distinse trei faze strâns conectate, care se susțin reciproc și înțelegerea cărora ajută învățătorul să ghideze activitatea de învățare a elevilor. Aceste arii sunt: *achiziția de informații, procesarea și integrarea informațiilor*, transferul informațiilor în situații de viață reală.

În măsura posibilităților, învățarea drepturilor trebuie să se bazeze pe ceea ce elevul cunoaște deja, să contribuie la aprofundarea și extinderea acestor cunoștințe.

Terminologia utilizată să fie una familiară, cunoscută elevilor. De exemplu, noțiunile de „echitate”, „justiție” sau „discriminare” să aibă ca element de referință ceea ce este „corect”. Totodată, trebuie ținut cont de faptul că este necesar a îmbogăți bagajului conceptual al elevilor aferent educației pentru drepturi.

Activitățile de învățare să facă referire, explicit sau implicit, la prevederile *Convenției cu privire la drepturile copilului* sau ale altor acte legislative din domeniul drepturilor copilului.

Contextul în care are loc înțelegerea și conștientizarea drepturilor copilului să fie viața reală a elevilor, întrucât acestea fac parte din ea. În procesul de predare să se facă conexiuni și referiri la ceea ce se întâmplă în clasa de elevi, școală, comunitate.

Drepturile nu ar trebui abordate doar prin prisma încălcărilor, copiii le exercită zilnic într-o diversitate de situații.

Înțelegerea profundă a conceptelor, dezvoltarea competențelor copiilor de a-și exercita drepturile și interiorizarea valorilor precum demnitatea umană și toleranța nu pot avea loc decât prin experiență și acțiuni practicate într-un mediu democratic.

Suportul adulților este important în special pentru elevii mai mici și la primele încercări de a acționa pentru promovarea și solicitarea drepturilor [5, p. 49-50].

În *Curriculum la disciplina opțională „Educație pentru drepturile omului”* [2, p. 15-17], sunt, de asemeni, creionate unele cerințe față de procesul didactic în care elevii învață despre drepturile copiilor:

Sunt utilizate în mod creativ și adaptate situațiilor specifice de învățare, combinații de strategii didactice, pornind de la o varietate de metode și tehnici specifice. Strategiile didactice utilizate asigură dezvoltarea abilităților necesare pentru promovarea și protecția drepturilor omului prin învățare activă și participativă.

Se asigură un echilibru între învățarea individuală, învățarea în colaborare și învățarea împreună cu toată clasa.

Se oferă elevilor oportunități de învățare prin care aceștia să se bucure de libertatea de expresie și va susține un proces interactiv și de cooperare, de exemplu, prin dezbateri, postere, lucrări de artă sau materiale foto-video.

Se pune accentul pe strategii didactice prin care elevii descoperă în mod independent problemele și identifică soluțiile.

Elevii sunt ajutați să găsească legătura dintre probleme și drepturi ale omului/ copilului, instituții și persoane cu responsabilități legale la care trebuie să se adreseze.

Sarcinile de învățare sunt aferente altor subiecte și discipline școlare, inclusiv învățarea prin proiecte de grup, gândire critică, discuție, reflecție și feedback, și să fie corelate cu nevoile individuale de învățare ale elevilor.

Într-o altă sursă se menționează că „*abordarea participativă* este considerată cea mai potrivită pentru predarea drepturilor. Abordarea activ-participativă contribuie la consolidarea continuă a deprinderilor și dezvoltarea capacităților de autoevaluare și reflecție asupra experienței”.

În aceeași sursă se prezintă criteriile cărora trebuie să corespundă un proces educativ bazat pe metodologii participative, inclusive, de învățare activă și experiențială:

Centrare pe experiență – oferirea de activități care se bazează pe realitățile, cunoștințele și competențele actuale ale elevilor.

Problematizare – activități care provoacă elevii să-și reevalueze competențele și să le îmbunătățească.

Participare – încurajarea fiecărui elev să se implice în clarificarea de concepte, analiză a problematicilor propuse, realizarea practică a sarcinilor oferite.

Deschidere – solicitarea comparării achizițiilor elevilor cu informațiile oferite de alte surse, pentru a asigura dezvoltarea de competențe.

Analiză critică – strategii de identificare a factorilor care influențează situații și contexte concrete.

Utilitate – promovarea drepturilor pentru dezvoltare personală și îmbunătățire a relațiilor interpersonale.

Gândire strategică – orientarea elevilor spre autodeterminare, asumare conștientă de responsabilități, stabilire de obiective cu referire la viața proprie și comunitate și reflectarea asupra modalităților strategice pentru realizarea acestora.

Orientare spre scop și acțiune – oferirea de oportunități pentru elaborarea planurilor de acțiuni și implementarea acestora. Prioritate au activitățile practice în care elevii învață prin exercițiu elemente ale democrației și trăiesc la modul direct valorile inerente acesteia. De asemenea, explorarea comunității și valorificarea resurselor acesteia, stabilirea de contacte directe cu diferiți actori, inclusiv reprezentanți ai autorităților publice locale, constituie parte a strategiilor didactice [5, p. 51].

În concluzie, se poate menționa că în procesul de învățare a drepturilor copilului de către elevii claselor primare trebuie să fie respectate cerințele generale specifice învățării la elevii de vârsta dată, dar și cerințe specifice, care să asigure eficiența acestui proces.

Referințe bibliografice:

1. Abordarea pedagogică: învățarea cu ajutorul exemplelor. <https://www.living-democracy.com/ro/textbooks/volume-5/part-2/teachers-background-information-5/>
2. Curriculum la disciplina opțională „Educație pentru drepturile omului (EDO). Aria curriculară: Educație socio-umanistică. Clasele I – IV. Aprobate la ședința Consiliului Național pentru Curriculum (ordinul MECC nr.792 din 25 mai 2018 Cu privire la aprobarea materialelor prezentate la CNC). Chișinău, 2018. Aprobate la ședința Consiliului Național pentru Curriculum (ordinul MECC nr.792 din 25 mai 2018 Cu privire la aprobarea materialelor prezentate la CNC).
3. https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_optional_educatie_pentru_drepturile_omului_cl_i-iv.pdf
4. Drepturile copiilor: experimentare, cunoaștere și aplicare. https://www.living-democracy.com/pdf/ro/V5/V05_P02_04.pdf
5. La traduction d'un cadre des droits de l'enfant dans la pratique éducative. <https://www.unicef.be/fr/leducation-aux-droits-de-lenfant/les-droits-de-lenfant-en-classe>
6. Materiale suport pentru predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică. Chișinău, 2012.
7. https://drepturilecopilului.md/files/Drepturilor_Copilului_Educatia_Civica_material_suport.pdf